národní
úložiště
šedé
literatury

Čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci - Léto 2014 (13)

Severočeské muzeum v Liberci; Rous, Ivan
2014

Dostupný z http://www.nusl.cz/ntk/nusl-383411

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 19.09.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

13

ČTVRTLETNÍK SEVEROČESKÉHO MUZEA V LIBERCI

LÉTO 2014

Informační a programové periodikum. K dostání zdarma v síti informačních center a muzeí Libereckého kraje a Euroregionu Nisa. V nákladu 2 000 ks vydává Severočeské muzeum v Liberci, příspěvková organizace, Masarykova ul. 11, 460 01 Liberec, http://www.muzeumlb.cz, muzeumlb@muzeumlb.cz, tel.: 485 246 111

DIREKTORIAL

Malý výstavní sál s novou tváří

Jiří Křížek, ředitel SM

Ve čtvrtek 22. května se veřejnosti otevřel malý výstavní sál, který od začátku roku podstoupil radikální obnovu. Tento prostor si už od počátku muzejní budovy prošel několika zásadními proměnami, které věrně odráží historii celé instituce.

Od roku 1898 místnost sloužila jako ateliér pro studenty, kteří se zde učili praktickým základům výtvarného umění. V roce 1904 Heinrich von Liebieg daroval muzeu ve své závěti na dva a půl tisíce uměleckých předmětů, pro které ale muzeum nemělo adekvátní výstavní prostory. Ateliér byl proto zrušen a přestavěn na výstavní sál s rozlohou 150 m^2. Daní za potřebné rozšíření výstavních ploch však byla ztráta učeben, které muzeum dodnes postrádá.

Při poslední generální rekonstrukci muzea v 80. letech byl sál vybaven žaluziemi, světly, obklady stěn a na původní dubové parkety se nalepily tehdy oblíbené zátěžové koberce. Přehled akcí, které se zde uskutečnily, by jistě vydal na obsáhlou publikaci. Pamětníci mohou třeba vzpomínat na pravidelné výstavy uměleckého sdružení „Sedma“, jejíž název se vžil jako neformální označení pro samotný sál. Po třiceti letech užívání bylo ale vybavení místnosti už natolik opotřebované, že kazilo dojem z jinak vydařených výstav.

Během letošního ledna až května v době uzavření pracovníci muzea svépomocí odstranili obklady stěn a externí firmy provedly nové obložení stěn sádrokartonovými deskami, novou elektroinstalaci, výmalbu, opravu parketové podlahy a nové zastínění oken žaluziemi. Nejvýraznější proměnu doznalo osvětlení sálu od italské firmy iGuzzini. Díky vstřícnosti Oblastní galerie Liberec převzalo muzeum nevyužité osvětlovací lišty a svítidla ze zrušené expozice v Liebiegově paláci a náklady na modernizaci sálu se tím podařilo snížit o mnoho desítek tisíc korun.

Při rušení galerie muzeum rovněž převzalo soubor tří originálních osvětlovacích mosazných konzol, jejichž autorem je Otto Rothmayer. Emeritní ředitelce Oblastní galerie v Liberci dr. Haně Seifertové můžeme děkovat, že koncem 50. let minulého století vzniklo pro Liberec výjimečné uměleckořemeslné dílo, pod kterým je podepsán tento významný český architekt a návrhář. Silná inspirace antickým uměním a vliv Josipa Plečnika, Rothmayerova učitele a kolegy při přestavbě Pražského hradu v době prezidentského úřadu T. G. Masaryka, jsou na první pohled patrné i na získaných světlech. Precizní profilace a montáž mosazných plechů na železné jádro zlehka evokují starověký architráv, který zdobil průčelí řeckých chrámů. Byť byla svítidla původně určena do galerijní expozice s holandskou barokní malbou, na své nové místo v muzeu se proporčně překvapivě dobře hodila. Neuvěřitelná je rovněž kvalita povrchové úpravy mosazi, protože po šedesáti letech stačilo jen drobné očištění a ušlechtilý kovový materiál se opět

POKRAČOVÁNÍ NA STRANĚ 2

Královské posezení, první výstava ve zrekonstruovaném malém výstavním sále, potrvá do 28. září.

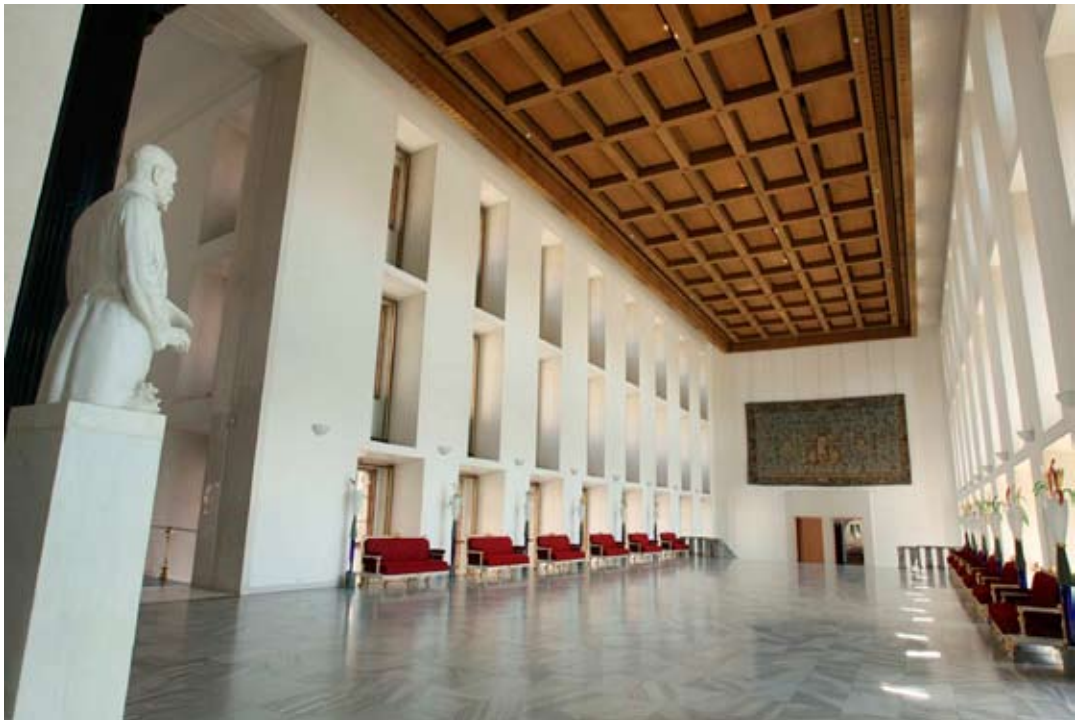

POKRAČOVÁNÍ ZE STRANY 1

rozzářil ve své původní kráse. Repasi a instalaci svítidel provedli zaměstnanci muzea rovněž svépomocí pod vedením Ivana Rouse. Ve výsledku tak zůstala funkčně zachována na druhotném umístění jediná známá realizace díla Otto Rothmayera, která byla určena přímo pro Liberec.

Celkové náklady na rekonstrukci malého výstavního sálu dosáhly 297 tisíc korun, které muzeum plně hradilo z vlastních prostředků na opravy a investice. Věřím, že vynaložené finance se muzeu bohatě vrátí, protože nyní je zde možné pořádat náročnější projekty bez oprávněných rozpaků. Pokud to rozpočet muzea dovolí, bude v příštím roce na řadě zastaralý výstavní fundus – vitríny, panely, sokly a další mobiliář, bez kterého nelze připravit kvalitní výstavu. ■

Rothmayerův sál na Pražském hradě – patrně nejznámější dílo, které nese jméno svého tvůrce – Otto Rothmayera.

SBÍRKY

Fenomenální bicykl

Jiří Křížek

I když se Severočeské muzeum nikdy nezaměřovalo na historické dopravní prostředky, v našich sbírkách přesto najdeme několik zajímavých předmětů s touto tematikou.

Jedním z nich je kuriozita ve fondu Etnografie – vysoké kolo anglické značky Coventry Imperial z doby kolem roku 1890. Laik by jen těžko uvěřil, že pár oprýskaných kusů železa v době před více jak 120 lety představovalo luxusní sportovní stroj, jehož cena se rovnala průměrnému půlročnímu platu c. k. úředníka!

Jízda na vysokém kole vyžadovala nejen finance, ale i značnou zručnost a odvahu. Už pouhé nasednutí a rozjetí se s takovým bicyklem je akrobatickým výkonem. Předchůdce vysokého kola s železnými obručemi na kolech si právem vysloužil příhodné označení „kostitřas“, protože jízda byla všechno možné – jen ne pohodlná a bezpečná. Mladíci z bohatých rodin byli navíc na tehdejších silnicích často terčem útoku toulavých psů i venkovanů, pro které představoval bicykl bohapustou rozmařilost. Součástí dobové výstroje, kterou bychom u dnešní policejní hlídky jen těžko obhájili, proto byl cyklistický bič a dokonce i revolver.

Přes celkovou sešlost a drobná poškození se muzejní Coventry Imperial nacházel v kompletním stavu. Po mnoha letech v muzejním depozitáři v Raspenavě putoval na konci roku 2013 k restaurátorovi p. Vožniakovi na Zbraslav. Celé kolo zde bylo kompletně rozebráno a byly z něj sejmuty nečistoty i nepůvodní nátěry; chybějící a poškozený původní lak černé barvy byl retušován. Stejně tak byly metodou retuše opraveny i části s původním niklovaným povrchem. Na kole se dochovalo dokonce i poškozené původní kožené sedlo s originálním kovovým pérováním Humber, které bylo pouze konzervováno a ponecháno na stroji. Po desítkách let se na kolo vrátily také originální pryžové obruče. Celkové náklady na restaurování dosáhly 25 tisíc Kč.

Opravený stroj si mohou zájemci poprvé prohlédnout od 27. června do 15. září na výstavě Fenomenální! v Bráně Trojzemí v Hrádku nad Nisou. Výstava je redukovanou reprízou loňské úspěšné výstavy v žitavském muzeu o historii dopravy Euroregionu Nisa s důrazem na slavnou žitavskou továrnu na bicykly, motocykly a automobily značky Phänomen.

Kromě vysokého kola si zde můžete prohlédnout třeba nejstarší originály automap, řidičských průkazů nebo příruček pro první motoristy z počátku 20. století, kdy byl automobil i motocykl luxusní hračkou pro zámožné nadšence a sportovce. Libůstkou pro hrádecké pamětníky je vystavený benzínový stojan Hefa ze 40. let, který byl jedním ze symbolů zdejšího náměstí do doby, než jeden místní pubescent v nestřeženém okamžiku škrtnul sirkou... Jak to nakonec dopadlo, se dozvíte na výstavě. ■

Industriál války v továrně Detoa

Ivan Rous

Dne 2. června 2014 byla v jiřetínské továrně Detoa (bývalé továrně firmy Schowanek) slavnostně otevřena stálá expozice projektu Industriál války. Jedná se o první vlaštovku ze série podobných stálých výstav, které by měly být v budoucnu rozmístěny po celém Libereckém kraji.

Z kmenové putovní výstavy, představené roku 2012 v Severočeském muzeu, je upravena vždy část zaměřená na daný mikroregion. V případě Jiřetína je na výstavě zdůrazněna válečná historie továrny a blízkého pracovního a zajateckého tábora, prostřednictvím panelů je ale představeno i širší okolí – Smržovka, Tanvald a část Jablonce nad Nisou. Mezi exponáty jistě zaujmou unikátní modely tanků, které sloužily jako výukové makety pro vojsko, bedny od modelů letadel pro obsluhy protileteckých děl, dřevěná přídavná nádrž a mnoho jiných zajímavostí.

Další stálé expozice Industriálu války plánujeme v Rychnově u Jablonce nad Nisou, Liberci, Chrastavě a Hrádku nad Nisou.

Cílem projektu je podpořit zájem místních obyvatel o historii, zvýšit informovanost místní samosprávy a upozornit na některé válečné památky. Vedlejším efektem projektu je pak sběr vzpomínek od místních obyvatel. ■

TOVÁRNA FIRMY SCHOWANEK

Johann Schowanek nechal u řeky Kamenice postavit základ pozdější obrovské továrny, která zastínila všechny dosavadní stavby. V dřevozpracující továrně se v počátcích vyráběly dřevěné knoflíky, perly a po roce 1927 také hračky.

Nejzajímavějším obdobím je však druhá světová válka. Od jejího počátku se omezovala výroba hraček, knoflíků a perel a podnik začal využívat svých možností pro válečnou produkci. V továrně se rozjela výroba letadel, lodí, obrněných transportérů a tanků, nikoliv však opravdových, ale modelů (u letadel například v měřítku 1:50). Ty se dodávaly do leteckých škol, pro jednotlivá oddělení luftschutzu (protiletecké ochrany), na frontu a prakticky do všech koutů Německa a okupovaných území. Na modelech se učilo rozpoznání německé a spojenecké techniky.

Vedle dřevovýroby se postupně do továrny přestěhovala i strojírenská výroba. Bylo tu vyrobeno asi 25 000 kusů lafet ke kulometům a také drobné kovové obrobky k různým zařízením. Ke konci války se zde vyráběly dřevěné palivové nádrže k Messerchmittům 262 – dřevo bylo používáno pro tehdejší nedostatek jiných materiálů. ■

Mapa pro hornické muzeum v Rosia Montaně

Ivan Rous

Na základě působení pracovníků Severočeského muzea a Národního technického muzea v rumunské obci Rosia Montana a především díky dobrým vztahům s místním hornickým muzeem jsme po letech přistoupili k vytvoření vlastního kartografického díla, které má v současnosti dva výstupy a třetí se připravuje.

GENERÁLNÍ PLÁN DŮLNÍCH PRACÍ PRO ROK 1965 (PLANUL GENERAL AL MINEROL) 1 : 2 000

Hlavním cílem bylo převedení „papírového" podkladu do programu OCad a vytvoření nové kopie mapy s výrazným omezením chyb, které zákonitě vznikly při ručním zpracování. Na původní mapě je přibližně 60 vrstev štol, které jsou vyznačeny jen základními barvami. Zároveň mapa obsahuje jen některé dobývkové komory a některá díla nejsou vůbec přiřazena k štolovým patrům. Mapové dílo je vhodné pro další průzkum především starých, déle opuštěných částí systému. Jazykem mapy – vzhledem k určení – je rumunština bez diakritiky. Mapa byla předána řediteli muzea v Rosia Montaně Valentinu Rusovi.

GENERÁLNÍ GEOLOGICKO-MONTÁNNĚ-HISTORICKÁ MAPA ROSIA MONTANY 1866–2013 (HARTA GEOLOGICO-COMPOZITA A PERIOADEI 1866–2013)

Mapa v měřítku 1 : 2 000 zachycuje situaci hlavních masivů v okolí Rosia Montany: Orlea, Jig, Cetate, Carnic. Jako základ bylo zvoleno dílo Aurela Sintimbreana „Harta geologico-miniera a zacamintului Rosia Montana" z roku 1975. Jedná se o dodnes platné dílo jak z hlediska náčrtu podzemních prací, tak z hlediska geologického. Práce kanadské společnosti Gabriel Resourses se o tuto závěrečnou zprávu opírají i z pohledu výpočtu bilančních zásob. Mapa z roku 1975 byla vytvořena jako celkový

GENERAL MINING MAP OF ROȘIA MONTANÃ 1:2000
The geological and composite map of the period 1866–2002

Main background Maps: Pořepný F.: Geol.-Montanistische Karte des Bergbaureviers von Verespatak 1866 - 1869; Planul general al minelor 1959;

PLANUL GENERAL AL MINELOR ROȘIA MONTANÃ 1:2000
Harta geologico–compozita a perioadei 1866–2002

Harta generala a minelor de aur a statului din Roșia Montana 1:1000; Sîntimbrean A., Cimpean D.: Harta geologico - miniera a zacamintului Roșia Montana 1975 1:2000

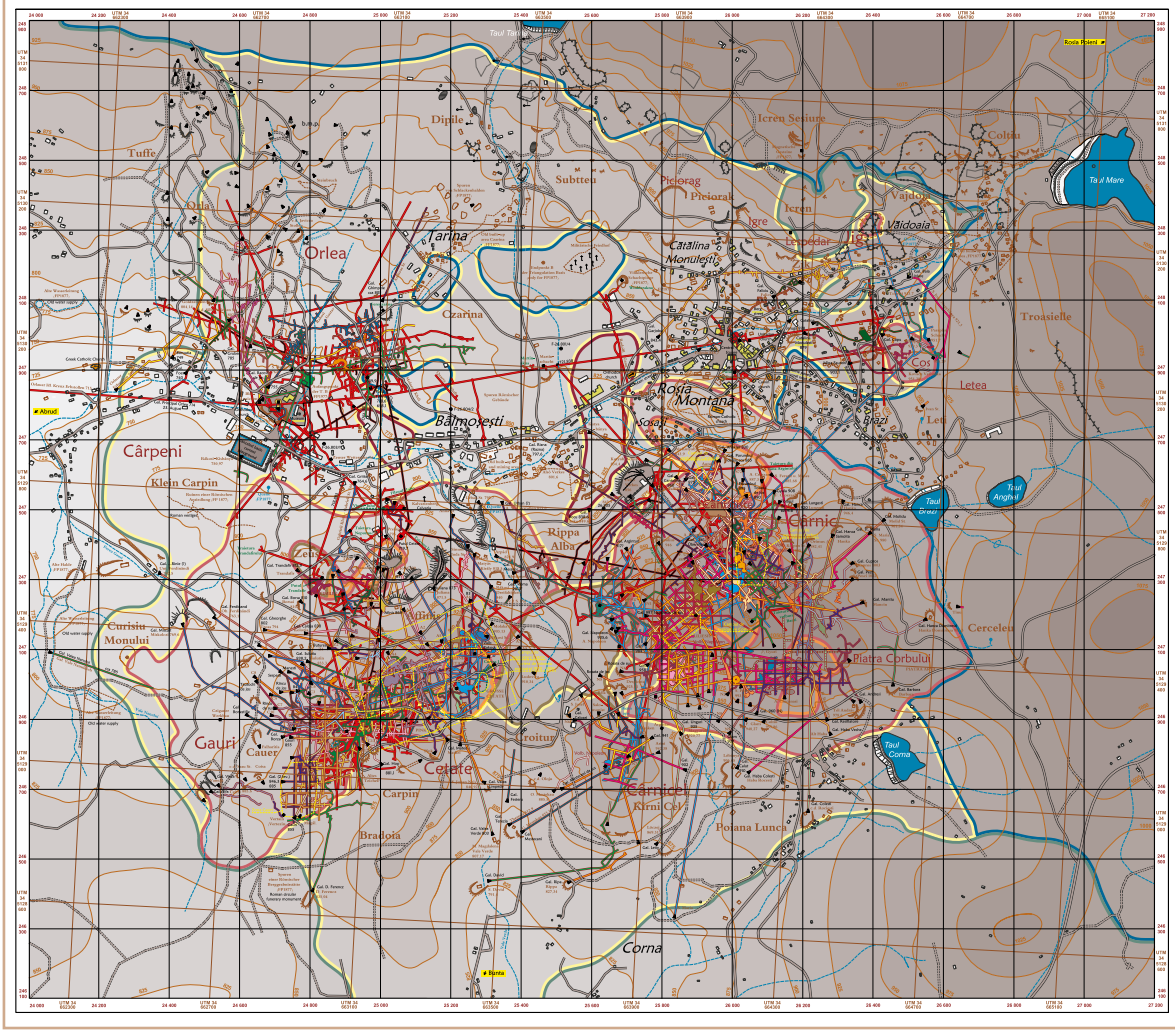

zákres štolových pater po ukončení podzemní těžby. Po roce 1975 vznikala nová štolová patra, ale jednalo se vždy pouze o sítě průzkumných chodeb. Ložisko bylo těženo již jen povrchovým lomem na Cetate.

Další vrstvou mapy je dílo Františka Pošepného z roku 1866, které tvoří samostatnou historickou vrstvu a zachycuje stav jak podzemních prostor, tak i povrchu včetně již zbořených budov. Rozšířením této vrstvy je vyznačení současných zapsaných památkově chráněných nemovitostí.

Dílem Aurela Sintimbreana je geologická vrstva, kterou doplňuje řez masivy Carnic a Cetate (Ianovici 1969). Dobývkové komory i pilířové sály jsou zde také omezeny. Vzhledem k jejich rozsahu jsou pro Carnic uvedeny v samostatném výřezu.

Jako souřadný systém byl zvolen Romania S42 34N, který není příliš vhodný, ale je kompatibilní s většinou dostupných důlních map Rosia Montany. Doplňuje ho systém UTM, který ne zcela koresponduje s mapovým listem. Nepřesnosti byly převzaty z podkladové mapy a záměrně byly ponechány vzhledem k možnému posunu zákresu štolových pater. Korektury textu prováděl Aurel Sintimbrean (na snímku vpravo) a Bedelean Hornea. ■

SBÍRKY

Koupací úbory a plavky ve sbírkách muzea

Dana Breuerová, kurátor sbírky textilu

K rozmanitosti oděvních předmětů uchovávaných ve sbírkách Severočeského muzea se řadí vedle velké skupiny kostýmů, doplňků a prádla i malá, teprve se rodící kolekce koupacích úborů a plavek, v současné době v počtu 35 kusů. Základem souboru se staly dva secesní dámské koupací oděvy, získané v roce 1930 darem od Liberecké spořitelny, která v letech 1901–1902 realizovala stavbu Lázní Františka Josefa I. a následně se stala jejich provozovatelem.

Dva střihově podobné, jen barevně odlišné koupací úbory v námořnickém stylu z doby kolem roku 1905 jsou nejstaršími a nejhodnotnějšími kusy ve sbírce plavek. Byly ušity ze silného bavlněného flanelu se vzorem červeno-bílých a bleděmodro-bílých proužků a prakticky sloužily více k promenádě než k vlastnímu plavání. Složitý střih se živůtkem spojeným v pase s dlouhými volnými kalhotami, částečně zakrytými nabíranou sukní, se podobal spíše šatům a ženské tělo větší měrou zahaloval. Tento typ plavek se oblékal horem přes živůtek, na ramenech se skrytým zapínáním, krytým velkým odepínacím límcem. Samozřejmými doplňky podobných koupacích úborů byly speciální korzety, punčochy, na pláži také boty, čepec nebo klobouk a případně slunečník.

Ve sbírce oděvů byly tyto dva koupací úbory dlouhou dobu osamocené. K prvním kusům plaveckých oděvů patří ještě dívčí plavky s dlouhými nohavičkami ušité z červeného bavlněného plátna, datované kolem roku 1910. Způsob nabytí je neznámý, stejně jako u dvoudílných plavek ze staré sbírky ze 40. let 20. století, ušitých z lila lněného plátna. Tato malá skupina čtyř oděvů na koupání se až v posledních desetiletích rozrostla o zajímavé modely díky darům od zaměstnanců a přátel muzea. V depozitáři je uloženo několik plavek s odhalenými rameny ze 30. až 40. let 20. století šitých vcelku z vlněného úpletu. Početnější skupinu tvoří dvoudílné plavky, které se v šatníku žen uchytily v 50. a 60. letech 20. století, většinou šité z bavlněných tkanin. Rovněž jsou zastoupeny plavky ze syntetických elastických materiálů, které se běžně používají od 60. let 20. století a neustále se vyvíjejí, podobně jako rafinované střihy, vzory a doplňky. S plavkami ze sbírek SM jsou spojeny české značky Modeta, Pleas a Triola, ze zahraničních Gottex (USA), Veb Goldfisch (NDR), Chalzedonia (Itálie), Beti Metilka (Slovinsko) apod. Sbírka zahrnuje i jeden autorský model dvoudílných plavek – opalovaček – od studentky Bohdany Elešové z Katedry designu TF TUL, která v roce 2006 vytvořila kolekci letních oděvů a plavek ze směsového strojového úpletu na téma Popletené léto jako svou bakalářskou práci.

Bohužel dosud nejsou zastoupeny plavky z období let 1915–1930, z doby, kdy docházelo k proměně siluety od objemných vrstvených úborů, šitých z bavlněných nebo hedvábných tkanin, k těsně přiléhavým plavkám šitým z pružných vlněných úpletů s odhalenými rameny. Většina koupacích oděvů je dámských, ale i několik pánských se ve sbírce vyskytuje. Jejich tvary a střihy se nejprve podobaly kalhotám s ramínky a dlouhými nohavicemi, které během let zaznamenaly zmenšování jako plavky dámské. I přes malé množství kusů tato kolekce plavek názorně dokumentuje dobovou módu, vývoj materiálů i střihů od rozměrných tvarů po titěrné bikiny.

Koupací úbory a doplňky z depozitáře textilu vystavené v knihovně při příležitosti Muzejní noci.

Nejvíce prezentovaný a zvláště půvabný červenobíle pruhovaný secesní koupací úbor byl v minulosti několikrát vystavován. Nejprve roku 1990 jako exponát měsíce v SM. V roce 2001 doplnil výstavu v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy s názvem „Bejvávalo aneb jak jsme žili před 100 lety“. V nedávné době jej mohli návštěvníci spatřit na výstavě „Koupání bez hranic“ v Städtischen Museen Zittau, s reprízou na začátku roku 2014 v nově otevřené Oblastní galerii v Lázních. Dva úbory – modrobíle pruhovaný a dívčí červený – byly v roce 2006 vystaveny v Lázních na benefiční akci pořádané Statutárním městem Liberec. Na letní sezónu roku 2014 zapůjčilo muzeum jedny dámské a jedny pánské plavky ze 30. let 20. století Regionálnímu muzeu a galerii v Jičíně na výstavu „Rozmarná léta aneb plovárny na Jičínsku“. Naposledy bylo k vidění deset koupacích úborů a plavek ze sbírek SM na komorní prezentaci u příležitosti muzejní noci (31. 5. 2014) v knihovně Severočeského muzea. Pro návštěvníky byl připraven doprovodný program s možností vytvořit si návrh na plavky a slunečník ve formě letního „přáníčka“. Inspiraci k navrhování mohli návštěvníci nalézt na obrázcích v dobových časopisech a na fotografiích. ■

Rekonstrukce muzea v obrazech II. díl

1 Lampy ve velkém sále se po desítkách let vrátily na původní místo | 2 I. Rous za asistence Z. Hrabáka a J. Křížka instaluje Rothmayerovy lampy do malého výstavního sálu | 3 Nasvícení dioramat zařizovalo muzeum také svépomocí | 4 Kolik muzejních pracovníků je potřeba pro výměnu halogenidové žárovky v 115 let staré lampě? | 5 Konferenční sál se do konce roku proměnil ve sklad všeho, co bylo nutné dočasně odložit | 6 Zaměstnanci firmy Vetroporte provádí zasklení největšího dioramatu v přírodovědné expozici | 7 Stavba výstavy za ztížených podmínek rekonstrukce | 8 Opravy se v první polovině roku týkaly rovněž sekretariátu a ředitelny, kde proběhly změny dispozice, broušení parket a výmalba ■

J. Bartoš: Fotoaparát Horizont jako tvůrčí inspirace

Roman Machek

Severočeské muzeum se často věnuje významným osobnostem našeho kraje. V oboru fotografie je jednou z takových osobností Jiří Bartoš. Význam jeho díla ovšem značně překračuje hranice našeho regionu. V naší sbírce Kabinet fotografie je jeho dílo významně zastoupeno. Pokrývá období od jeho začátků a tvorby v šedesátých letech v rámci Studia výtvarné fotografie až po současnost. V roce 1973 jsme uspořádali jednu z jeho prvních souborných výstav. V sedmdesátých a osmdesátých letech se do našich sbírek dostaly jeho fotografie oceněné v mezinárodních soutěžích Štítu Viléma Heckela. V roce 2012 byly jeho fotografie zastoupeny na výstavě k padesátému výročí založení Studia výtvarné fotografie. Na rok 2016 připravujeme výstavu k jeho významnému životnímu jubileu. Z jeho rozsáhlé tvorby bychom vám chtěli nyní představit pouze malý zlomek věnovaný panoramatické fotografii.

Jiří Bartoš žije a tvoří na severním úpatí Jizerských hor již více než 55 let. Těžištěm jeho tvorby je především krajina. Během své dlouhé fotografické kariéry se však věnoval i jiným oborům fotografie – aktu, portrétu, zátiší, architektuře či dokonce fotografickým kolážím a montážím. Dodnes je fotograficky aktivní a věnuje se především Jizerským horám, ale občas si dopřeje i fotografický exkurz do vzdálenějších destinací, například do Norska či Toskánska. Svoje fotografie dodnes pořizuje výhradně analogovou cestou bez jakéhokoliv využití digitální techniky.

Již od svých fotografických začátků se Bartoš nespokojoval pouze s tím, co zachytil na fotografický materiál. Nepodřizoval se tomu, aby svoje záběry komponoval vždy na plný formát filmového políčka. Většinou dopředu věděl, zda použije ze zachycené scény vše nebo zda bude nutné se některých částí zbavit. Doba jeho fotografických začátků přála experimentům, a tak neobvyklé formáty fotografií byly celkem běžné, přestože v té době většina fotografů pracovala s filmy a technikou na čtvercový formát 6 × 6 cm. Velikost negativu umožňovala dělat radikální výřezy bez znatelné ztráty kvality i pro výstavní rozměry fotografií. Úzké a dlouhé formáty výsledných prací používal Bartoš s velikou oblibou.

Jakési povýšení širokoúhlých pohledů pak byl pro Bartoše objev sovětského fotoaparátu Horizont, který se začal vyrábět v druhé polovině šedesátých let. Fotografuje se na kinofilm a výsledný negativ má rozměr 24 × 58 mm. Fotoaparát má objektiv s pevným ohniskem 28 mm, který se během expozice otočí v úhlu 120 stupňů. Místo dnes obvyklé kruhové závěrky je zaznamenávána na film panoramatická scéna postupným osvětlováním negativu úzkou štěrbinou. Tato konstrukce nabízí zcela jiné možnosti snímání než klasický fotoaparát, ale zároveň vyžaduje od fotografa poněkud jiný přístup jak z hlediska představivosti, tak z hlediska témat, u kterých se dá nezvyklých vlastností přístroje účelně využít.

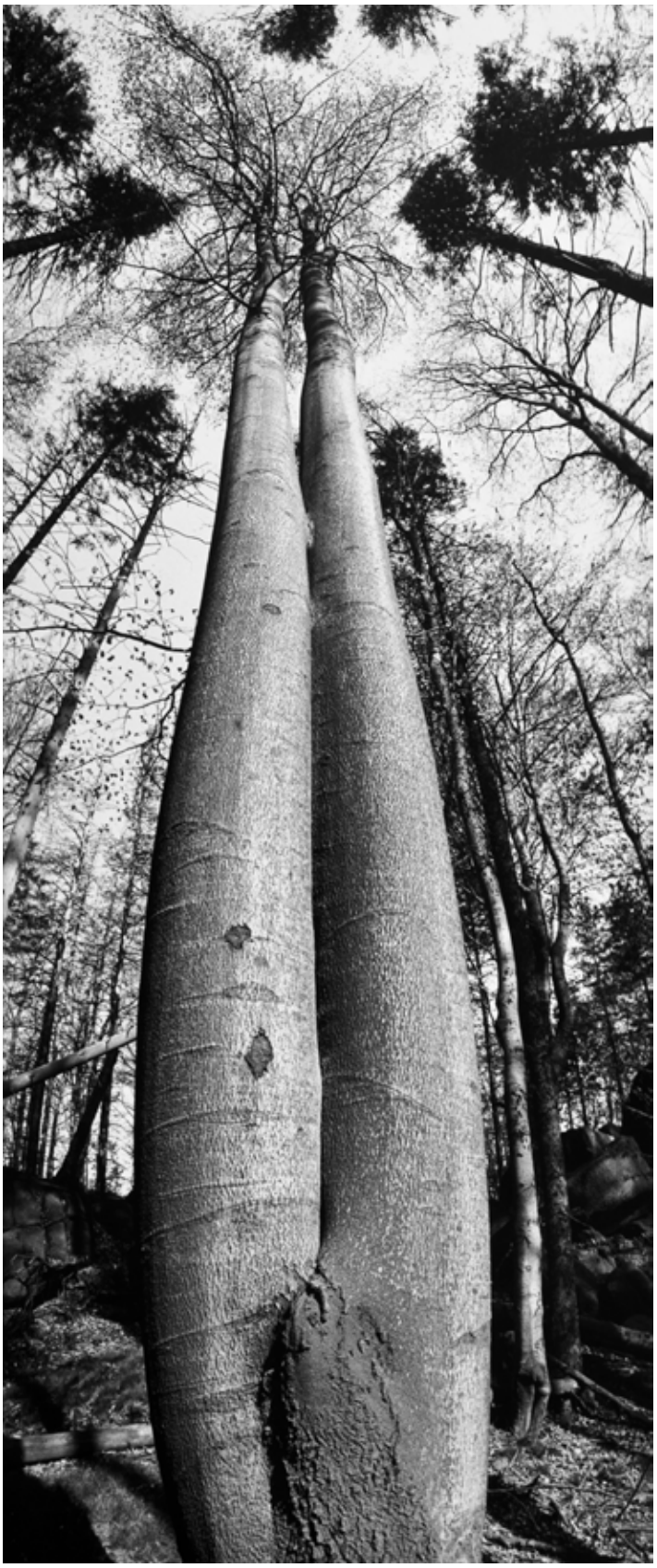

Jiří Bartoš: Bez názvu, 80. léta 20. století

Jiří Bartoš je přemýšlivým fotografem, kterého zvláštnosti a neobvyklosti vždy lákají a rád využije příležitosti něco nové zkoumat a osvojit si. Například v architektuře dokáže využít Horizont při fotografování velkých prostor nebo objektů, které se zajímavým způsobem pomocí fotoaparátu s klasickým objektivem zachycují mnohdy velmi obtížně. Jako příklad může sloužit interiér kostela, který reálně na člověka působí ze všech stran, ale většina fotografií nabízí pouze malý výřez. Pomocí Horizontu ukazuje Bartoš panoramatickou scénu vnitřku kostela v neobvyklém úhlu pohledu. Obdobné je využití při fotografování vysokých budov či úzkých křivolakých uliček. Zajímavé mohou být i průhledy v místech, kde by je člověk běžně nečekal.

Kromě toho, že fotoaparát snímá scénu jako panorama, dochází v případě fotografování objektů z malé vzdálenosti ke značné deformaci. Podobný princip nabízí také rybí oko, ale to pracuje ve všech směrech stejně a právě panoramatický pohled do šířky či na výšku neumožňuje.

Značné preciznosti dosáhl Bartoš také při zpracování fotografií v temné komoře. Nejen že dokonale zvládá základní procesy, ale při této práci se naučil také mnoho postupů a fíglů, které využívá při tvorbě fotografických montáží. Jeho záměr jde mnohdy dále než k jednomu samostatnému snímku a často domýšlí jeho další pokračování. Dokladem toho je malý cyklus fotografií nazvaný Představy. Jako základ pro montáž až surrealisticky působících fotografií použil právě záběry pořízené Horizontem. Fotografie Představy II zřejmě odkazuje na Dalího Persistenci času. Představy III je někdy uváděna samostatně bez přimontovaného mystického objektu s prostým, poněkud poetičtějším názvem Vesnické nádraží.

Mohlo by se zdát, že z dnešního hlediska je tento způsob pořizování fotografických obrazů dávno překonaný. Technicky založení lidé určitě namítnou, že něco takového je v době digitální techniky, virtuální reality a zcela zvládnuté technologie pořízení obrazového záznamu v kulové ploše nepotřebné. Podle mého názoru jde ovšem o srovnávání mnohdy studené technické dokonalosti s invencí a tvůrčí prací fotografa, který hledá a do svých fotografií vkládá svůj osobitý pohled. ■

Jiří Bartoš: Bez názvu, 1974

Jiří Bartoš: Představy II, 1975
Jiří Bartoš: Představy III, 1975

JIŘÍ BARTOŠ FOTOGRAF KLASIK

Jiří Bartoš se narodil 18. března 1936 v Kladně. Po rodičích zdědil svůj vztah k hudbě i ostatní umělecké sklony.

Na sever od Jizerských hor se dostává s rodiči po roce 1945. Fotografováním se zabývá od druhé poloviny padesátých let. V roce 1960 spoluzakládá v Hejnicích fotokroužek, dnes známý jako „Jizerský fotoklub". Po celou dobu je jeho předsedou a vůdčí osobností. V šedesátých letech je také členem významného libereckého uskupení „Studia výtvarné fotografie". V roce 1966 otvírá hejnický fotoklub vlastní galerii, která se brzy stává významnou nejen v regionu, ale i známou v celé republice. Činnost galerie byla ukončena v roce 1990. V roce 1977 se stává členem Pentax Asahi klubu. Úspěšně obesílá řadu tuzemských a zahraničních soutěží, kde získává mnohá ocenění, mimo jiné medaili Niécephora Niépce za techniku fotografie. V sedmdesátých letech prezentuje svůj „vynález" fotografického šperku a zvláštní typ fotografie, kterému říká chemigram. V roce 1981 byl oceněn jako „Autor svazu českých fotografů". Nakladatelství BUK mu vydává v roce 2003 publikaci „Nohama v zemi, hlavou v oblacích". Doposud uspořádal téměř 60 samostatných výstav doma i v zahraničí.

Dnes můžete Jiřího Bartoše navštívit v jeho domku v Hejnicích, kde provozuje malou prodejní galerii. ■

Jiří Bartoš: Jena, 1979

Jiří Bartoš: Bez názvu, 1972

Letní aktivity v Severočeském muzeu v Liberci

Iva Krupauerová, muzejní pedagog

Přijďte se přes prázdniny ochladit do muzea! Vedle výstav a expozic nabízíme pestrou škálu doprovodných aktivit pro návštěvníky všech věkových kategorií. Pro širokou veřejnost jsou téměř v každém zákoutí muzea k dispozici interaktivní prvky. V expozici přírodovědy to je obří motýl, kde děti zjistí, jak probíhá vývoj motýla od vajíčka až po dospělého jedince. Vše si mohou osahat a vyzkoušet na vlastní kůži a zároveň v přilehlých vitrínách vypozorovat, jak vypadají motýli v přírodě ve skutečnosti.

K výstavě Královské posezení jsou pro všechny zvídavé návštěvníky od těch nejmenších až po dospělé připraveny pracovní listy, přičemž ty pro dospělé jsou soutěžní. Kreativnější povahy zde najdou výtvarný koutek, kde si mohou vyrobit model kadibudky, vybarvit pohled nebo se zapojit do designérské soutěže.

I k výstavě Velká válka jsou připraveny pracovní listy pro děti a pro dospělé; pro získání prostorové orientace, co se kde odehrávalo, pak poslouží hravá interaktivní mapa.

LEKTORSKÉ PROGRAMY

Větším skupinám jsou určeny lektorské programy, tedy cca 90 minut času organizovaných muzejním lektorem.

Program „Na chvíli motýlem" je určený pro děti ve věku 5–12 let a je zaměřený na životní cyklus motýlů. Obsahuje hry, povídání a pohádku – a děti potom mají možnost si samy pohrát a vyfotit se u velkých interaktivních modelů jednotlivých stadií vývoje motýla.

Program „Královské posezení" má variantu pro děti 8–12 let, 13–15 let i pro studenty a dospělé a je spojený s aktuální výstavou historických záchodů. Nabízí pozornější prohlédnutí výstavy, vhled do dějin hygieny a seberealizaci ve výtvarném koutku.

Lektorský program je možné pro zájemce uspořádat od 29. 7. do 29. 8. vždy od úterý do pátku během otevírací doby muzea. Na program je nutné se domluvit minimálně pět pracovních dnů předem na tel. 485 246 147 nebo na e-mail iva.krupauerova@muzeumlb.cz. Jednotná cena za workshop je 30 Kč za osobu, minimální počet účastníků je 10, maximální 30. ■

Ohlédnutí za uplynulým flašinetářským děním

Jiří Volný

V srpnu 2014 proběhne již 5. ročník mezinárodního festivalu Liberecký flašinetář. Celý festival vznikl v roce 2010 a od té doby se úspěšně rozvíjí.

Prvního ročníku v roce 2010 se zúčastnilo „jen" 18 flašinetářů. Oslovili jsme tři flašinetáře ze zahraničí, kteří byli v kontaktu s místními nadšenci a kteří byli ochotni přijet na festival do Liberce (H. Noubel, J. Petschat, J. Vyskocil). Všichni jsou dodnes pravidelnými účastníky festivalu. Poprvé byl použit dodnes používaný název festivalu i jeho logo – zdravící flašinetář – které navrhla grafička M. Stengl, jež je autorkou všech souvisejících plakátů a tiskovin. Grafické práce pro nás provádí zdarma, případně za minimální obnos. Na pořádání festivalu se již od počátku podílí řada sponzorů, mezi jinými i Ing. Petr Hostaš z Vratislavického pivovaru. První ročník festivalu zdařile zdokumentoval Ing. D. Simeth, jehož fotografie pořízené fotoaparátem na desky z roku 1922 se staly základem flašinetářského kalendáře na rok 2012.

Na druhý ročník přijelo 24 flašinetářů – přibyli zástupci z Chrastavy a Německa, festival navštívil také potomek výrobce flašinetů z Chrastavy W. Riemer.

Třetího ročníku v roce 2012 se zúčastnilo již 30 flašinetářů, festival se postupně stával tradiční a mezi lidmi oblíbenou akcí a peníze na jeho pořádání se sháněly lépe. V Severočeském muzeu byly vystaveny obrazy, které používali flašinetáři při hraní a zpěvu kramářských písní. Obrazy laskavě zapůjčilo Národní muzeum v Praze, Muzeum Českého ráje v Turnově, Městské muzeum Nová Paka a Vlastivědné muzeum Železnice. O celé akci vyšel článek v německém Die Dreorgel CDD.

Čtvrtého ročníku se zúčastnilo 34 flašinetářů a pan W. Riemer s rodinou. Novinkou bylo uspořádání koncertu flašinetářů v kostele Nalezení sv. Kříže. Jednalo se o první koncert tohoto druhu uspořádaný v českých zemích; jeho záznam byl vydán na DVD. Festival také navštívila německá televize, která odvysílala reportáž ve svém hlavním programu; rovněž v České televizi se objevila reportáž v pořadu Folkloristika. Zmínka v německém magazínu CDD se stává tradicí. V muzeu proběhla výstava karikatur francouzských politiků s flašinety na litografiích ze sbírky Henriho Noubela.

Při letošním pátém ročníku, který se bude konat ve dnech 13. a 14. srpna 2014, se lidé mohou opět těšit na produkci flašinetářů v ulicích a na náměstí v centru města, unikátní koncert klasických skladeb v kostele Nalezení sv. Kříže i na bohatý doprovodný program v Severočeském muzeu. Během flašinetářské produkce bude k vidění mimo jiné i parní stroj, který pohání flašinet, či jízda na starých kolech z počátku 20. století. V muzeu proběhnou přednášky s flašinetářskou tematikou a tradiční závěrečný koncert. Program bude doplněn o výstavu plakátů ze soukromé sbírky flašinetáře Joachima Petschata. Festival se bude konat pod záštitou náměstkyně hejtmana Libereckého kraje PhDr. Hany Maierové. ■

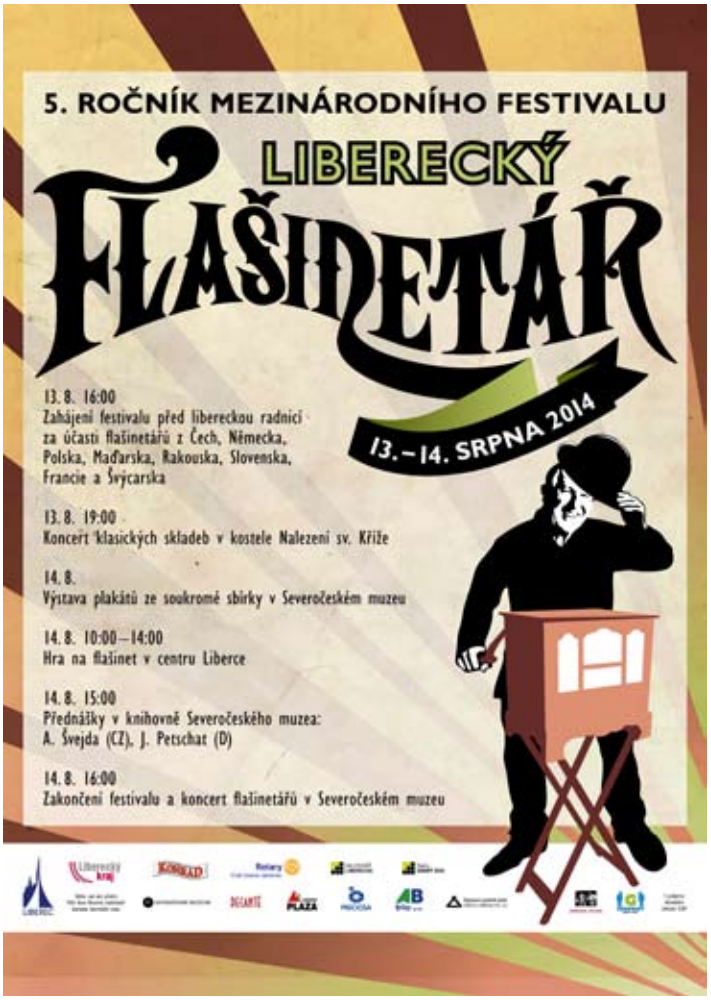

Studentský design sanitární keramiky

Kateřina Nora Nováková, kurátor výstavy

Výstava Královské posezení (historické toalety) návštěvníkům nepředstavuje jen zajímavé historické dřevěné a porcelánové záchody a toaletní soupravy – hlavní výstavu jsme díky spolupráci s firmou LAUFEN CZ doplnili také o přehlídku současného studentského designu sanitární keramiky, která naznačuje možné trendy vývoje tohoto průmyslově vyráběného artiklu v blízké budoucnosti.

Do jedinečného projektu „Heritage" (dědictví), uskutečněného ke 135. výročí založení keramičky ve Znojmě, byli pozváni studenti ateliéru Keramický design Západočeské univerzity v Plzni pod vedením MgA. Gabriela Vacha a Ateliéru keramiky a porcelánu na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze pod vedením MgA. Maxima Velčovského. Vybraným studentům umožnila firma LAUFEN CZ pod českou značkou Jika převést modely umyvadel, pisoárů, bidetů a záchodových mís do finálního materiálu – keramiky – ve svých závodech ve Znojmě a Bechyni. Pro začínající designéry není situace na českém trhu jednoduchá, a proto pro ně jedinečná možnost vytvoření hotového výrobku představuje nenahraditelnou zkušenost.

Při vývoji nových keramických tvarů je nutné brát v úvahu složitou a časově náročnou technologii samotné výroby. I přesto se díky moderním postupům podařilo výrobky realizovat již během půl roku. Umyvadlo „Škopek" Báry Vinařové je dokonce prodáváno ve speciální limitované edici Jika Art. Výsledky tohoto jedinečného projektu byly prezentovány na výstavě Designblok 2013 a navrženy na nominace ocenění Czech Grand Design. Tyto výrobky

POKRAČOVÁNÍ NA STRANĚ 11

Státní závěrečné zkoušky v Severočeském muzeu

Oldřich Palata

Studentka Kateřina Rašková při odborné rozpravě před komisí se zaměřením na textil – na snímku zleva doc. Emilie Frýdecká, doc. Svatoslav Krotký, Mgr. Oldřich Palata (předseda), Ing. Martina Viková, Ph.D., Ing. Jana Drašarová, Ph.D., MgA. Martin Havel.

Ing. Jana Drašarová, Ph.D., a Ing. Martina Viková, Ph.D., se studentkou Kateřinou Raškovou při obhajobě závěrečné práce (oděvní kolekce Inspirace secesí) ve výstavním sále Severočeského muzea.

Dlouhodobou spolupráci Severočeského muzea a Technické univerzity v Liberci dokládá řada aktivit. Tou nejznámější jsou pravidelné každoroční výstavy závěrečných bakalářských prací z Katedry designu Fakulty textilní. Letos k této akci přibyla jedna zásadní novinka. V rámci výstavy Bakalaureáty 2014 proběhly v muzeu státní závěrečné zkoušky studentů a studentek této katedry v oborech textilu, skla a šperku. Aspiranti bakalářského titulu představili příslušným komisím své práce přímo ve výstavním sále, jejich obhajobu i následnou odbornou rozpravu absolvovali v nádherné a starobylé muzejní knihovně. Ve dnech 2. až 4. června 2014 podstoupilo tyto státnice celkem 42 studentů a studentek, z toho 27 s textilním zaměřením a 15 se specializací na sklo a šperk. Ze všech zúčastněných si pouze jedna studentka odnáší smutnou vzpomínku na liberecké muzeum, vzhledem k tomu, že se jí tu nedařilo. Ostatní však byli úspěšní a pěti z nich dokonce dopomohly výborné výsledky ze státnic k získání červeného diplomu.

Studentka Adéla Blažková a doc. Ilja Bílek při obhajobě závěrečné práce (soubor mís z lehaného skla s názvem Ze stolu do ruky).

Nejen pro Pavlu Říhovou (na snímku), ale pro všechny studenty a studentky nastal nejnapínavější okamžik po skončení státní zkoušky, kdy se z úst předsedy dozvěděli, jak příslušná komise celkově zhodnotila jejich vystoupení při obhajobě závěrečné práce a při odborné rozpravě. V komisi pro sklo a šperk zasedali doc. Ilja Bílek, akad. soch. Oldřich Plíva, Mgr. Oldřich Palata (předseda), akad. mal. Jiří Nepasický, M.A. Ludmila Šikolová; na snímku chybí Ing. Vlastimil Hotař, Ph.D., a Ing. Vlasta Bergmanová (tajemnice).

Členové obou komisí pro státní závěrečné zkoušky, jmenovaní děkankou Fakulty textilní Ing. Janou Drašarovou, Ph.D., se shodli na společném konstatování, že historické prostředí Severočeského muzea významně přispělo k důstojnému průběhu zkoušek a mohlo by se tak stát do budoucna místem pro základ nové tradice. ■

POKRAČOVÁNÍ ZE STRANY 10

jsou k vidění jak ve vestibulu muzea, tak i ve vnitřní „rajské zahrádce". Zde jsou k vidění umyvadla od studentů Západočeské univerzity v Plzni, například „Triangulum" od Veroniky Houdkové-Roudnické s podstavcem z litého betonu, zachycené v popředí fotografie na protější straně.

Pro účast na výstavě jsme přizvali také Střední uměleckoprůmyslovou školu v Železném Brodě. Tamní studenti oboru Průmyslový design navrhovali a řešili pod výtvarným vedením MgA. Zuzany Kynčlové v roce 2014 své klauzurní práce na téma „Návrh koupelnového setu". Doplňky byly realizovány ve 3D modelech (technikou 3D tisku a metodou odlévání z acrystalu), některé z nich jsou na výstavě prezentovány formou posterů. Nový design koupelnových doplňků vznikal s podporou firmy GRUND a. s.

Výstava současného studentského designu sanitární keramiky bude korunována jednodenním odborným seminářem pro veřejnost a studenty uměleckoprůmyslových škol dne 17. 9. 2014. Přednášejícími budou vedoucí ateliérů keramiky z vysokých škol v Praze, Plzni, Ústí nad Labem a průmyslového designu SUPŠS v Železném Brodě, kteří posluchačům přiblíží propojení návrhů designu sanitární keramiky s praxí. ■

VÝTVARNÁ SOUTĚŽ „TAJEMNÝ KYCOL"

Najděte záhadnou rostlinu, které se v místní lidové mluvě říká KYCOL. Do konce roku 2014 pošlete nebo přineste do muzea její fotografii, kresbu, malbu či jiné výtvarné ztvárnění. Výtvory označené jménem, adresou a rokem narození autora přijímáme v reálné nebo elektronické podobě. Práce tří výherců v kategoriích 0–7 let, 8–14 let a 15+ budou vystaveny v muzeu. Kontakt: iva.krupauerova@muzeumlb.cz, více informací na www.muzeumlb.cz.

Expanze

Ivan Rous

EDITORIAL

V minulém – dvanáctém – vydání muzejního čtvrtletníku jsme psali o částečném květnovém otevření muzea a o tom, co nás ještě čeká.

Nyní se již můžeme pochlubit, že tzv. sedmu – malý výstavní sál – se podařilo zrekonstruovat do reprezentativní podoby, vestibuly a další části muzea dostaly novou výmalbu a začalo se i s obměnou výstavního fundusu. S tím vším nám pomohli externí spolupracovníci i další instituce, jako například náš nový soused – Oblastní galerie Liberec.

Nyní již probíhají v budově muzea dlouho očekávané stavební práce. V expozicích se objevily bezpečnostní přepážky proti hluku a prachu a zpoza těchto nových stěn je slyšet čilý stavební ruch.

O co méně je toho nyní k vidění v naší budově, o to více muzeum „*expanduje*“ do okolí. Z mnoha aktivit zmiňme například spolupráci s továrnou Detoa na expozici Industriálu války, tradiční Anenskou pouť na Jizerce nebo novou expozici na Ještědu. ■

Výstavy Severočeského muzea v Liberci srpen – prosinec 2014

Královské posezení (historické toalety)
22. květen 2014 – 28. září 2014

Velká válka 1914–1918
25. červen 2014 – 9. listopad 2014

Fotograf Rudolf Ginzel
8. říjen 2014 – 1. březen 2015

Půvab květů historie
26. listopad 2014 – 3. květen 2015

Čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci | Vydává: Severočeské muzeum v Liberci, Masarykova 11, 460 01 Liberec 1 | www.muzeumlb.cz | Odpovědný redaktor: Ivan Rous | Redakce: Jiří Křížek, Anna Baldová, Jiří Sloup, Kateřina Nora Nováková | Fotografie: archiv autorů a SM | Grafická úprava: Jiří Sloup | Tisk: Tiskárna Geoprint Liberec | Registrováno MK ČR pod číslem E20243 | ISSN 1805-0964 | Vychází v nákladu 2 000 ks | Cena výtisku: zdarma